„Též i v jejich svatém kole, Sličná Vesna usmívá se.“ Slezská Vesna a její vliv na spolkový život ve Slezsku[1]

Michaela Pecinová – Zdeněk Jirásek

DOI 10.69108/slsb.2026.1.02

Michaela Pecinová – Zdeněk Jirásek: “Also in their Holy Circle, the Fair Vesna Smiles.” Silesian Vesna and her Influence on Communal Life in Silesia

The text analyzes the process of women's emancipation in the Czech lands through associational activities at the turn of the 19th and 20th centuries, with particular emphasis on the Opava-based organization Silesian Vesna. Drawing on contemporary sources, scholarly literature, and historiographical approaches to gender, it traces how women's social status gradually changed under the influence of education, industrialization, and political participation. The text shows that, within the framework of social norms, associations provided a relatively safe space that enabled women to develop education, culture, and public engagement without contesting male dominance. Using the example of Silesian Vesna, the first Czech women's educational institution in Silesia, the study documents its specific activities focused on cultivation, self-education, and the promotion of national awareness. Vesna served both as a platform for building women's autonomy and as a means of strengthening the Czech community in a linguistically mixed region. The analysis demonstrates that through associational life, women were able to gradually transcend traditional boundaries and acquire the skills and confidence necessary for later political and civic emancipation. The study thus contributes to a deeper understanding of the significance of women's organizations as catalysts of modernization and emancipation processes.

Key Words: *Women's Emancipation; Silesian Vesna; Opava; National Awareness*

Studie se zaměřuje na činnost spolku Slezská Vesna a jeho význam pro rozvoj ženského spolkového života a vzdělávání ve Slezsku v první třetině 20. století. Vychází z archivních i tištěných pramenů, přičemž pramenná základna ke spolku je dochována pouze v omezeném rozsahu. Archivní fond uložený ve Státním okresním archivu v Opavě obsahuje jediný zápis ze schůze z roku 1926 a několik plakátů dokládajících spolkovou činnost. Z tohoto důvodu bylo nutné využít také materiály Zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě, dokumenty dalších českých spolků působících ve Slezsku, dobový tisk a odbornou literaturu, jejichž vzájemná komparace umožňuje rekonstruovat činnost spolku a zasadit ji do širšího kontextu českého spolkového života a ženské emancipace. Studie současně navazuje na dosavadní odbornou literaturu věnovanou dějinám ženského hnutí, spolkového života v českých zemích a národnostním poměrům českého Slezska. Její poznatky využívá k interpretaci činnosti spolku v širších společenských, kulturních a národnostních souvislostech.

1 Text vznikl v rámci řešení grantového projektu Studentské grantové soutěže (SGS) č. 5/2025/SGS. *„Též i v jejich svatém kole, Sličná Vesna usmívá se.“ Slezská Vesna a její vliv na spolkový život ve Slezsku*, řešeného na Slezské univerzitě v Opavě.

Slezský sborník_1_2026.indd 27 11.11.2026 13:55:53

Každá společnost měla svá sdružení, od cechů po instituce a spolky, které odrážejí nejen kulturní či národní potřeby, ale také touhu po změně či po jejím zachování. Potřeba sounáležitosti je přece základní antropologickou konstantou pro každého člověka, bez rozdílu rasy, náboženství a samozřejmě pohlaví. Faktem je, že člověk je tvorem společenským. Nejinak tomu bylo i v českých zemích 19. století a poté i první poloviny 20. století, kdy se společenský a politický život začal dynamicky proměňovat a kdy se stále častěji otevírala otázka místa ženy ve společnosti. Postavení žen v českých zemích v 19. století bylo určováno nejen tradičními společenskými a kulturními normami, ale také proměnami, které přinesly politické, hospodářské a sociální změny tohoto období. Žena byla vnímána především v roli manželky a matky, jejíž hlavní sférou působnosti byla domácnost. Přesto se právě v 19. století začínají objevovat první výraznější snahy o prosazení větší míry ženské emancipace, a to zejména v oblasti vzdělávání a zapojení do veřejného života. Zatímco mužům náležela převážně role ve veřejné a pracovní sféře, ženy byly po dlouhou dobu omezovány právními normami a společenskými očekáváními. Jejich práva byla v mnoha ohledech podřízena mužské autoritě, ať už v rodině, či ve společnosti. Přesto se právě v českých zemích objevily výrazné osobnosti ženského hnutí, které začaly tuto situaci měnit a usilovaly o větší rovnost mezi pohlavími. Právě prostřednictvím podobných spolků, společně s vůdčími osobnostmi, se začalo otevírat téma, které přesahovalo rámec domácnosti a rodiny. Žena se pomalu stávala nejen pasivním objektem tradic, ale i aktivním subjektem schopným vzdělávat se, spoluutvářet společenské prostředí a podílet se na kulturním životě.[2]

Hledat začátek opravdové emancipace žen v českém prostředí může být nanejvýše spletité. Jednalo se snad o výskyt žen ve středověku, které byly vzdělané, často literárně činné? Kde vše bylo okleštěno buď domácí výchovou (záleželo na financích a postavení), nebo v rámci klášterů? Samostatné dívčí školy se vyskytovaly velmi ojediněle.[3] Možná můžeme pomyslný milník najít v roce 1654, kdy byl v Brně založen tzv. ústav šlechtičen, světský institut s duchovními cíli vedoucí k výchově a vzdělávání dívek ze šlechtických rodin. Snad možná rok nato založený klášter voršilek v Praze?[4] První impulz k reformní činnosti dala Marie Terezie, nepřekvapivě z důvodu prázdné státní kasy. Patent z roku 1774 zařizoval vzdělávací povinnost pro chlapce i dívky ve věku od šesti do dvanácti let. Tato změna přinesla velmi mírné narovnání vztahu obou pohlaví. Tereziánský školní zákon pak vešel v platnost v lednu 1775. Učební plán pro dívčí školy byl především

2 Zde je však nutné zdůraznit, že tyto první emancipační snahy vycházely především z prostředí měšťanských a vzdělanějších vrstev, které měly lepší přístup ke vzdělání a kulturním spolkům, především pak díky finančnímu zajištění. Ženy z nižších sociálních vrstev, zejména dělnice, vstoupily do boje za svá práva až později, především v souvislosti s industrializací a rozvojem dělnického hnutí. Srov. Marie BAHENSKÁ – Libuše HECZKOVÁ – Dana MUSILOVÁ, *Nezbytná, osvobozující, pomlouvaná. O ženské práci*, České Budějovice 2017.

3 Dívčí výchově se věnoval především řád cisterciaček, poté benediktinky nebo ženské žebravé řády. V době pobělohorské vstupují žákyně do městských škol, které byly hanlivě označovány jako školy „pokoutní“. Mimoto kdo si chtěl založit „učiliště“, musel požádat město o povolení. Ojedinělé také byly školy partikulární a byly řízeny univerzitou. Viz Milena LENDEROVÁ, *Česká žena: stručná historie*, Praha 2025, s. 28.

4 Tamtéž, s. 30.

Slezský sborník_1_2026.indd 28 11.11.2026 13:55:53

o ručních pracích, avšak počítalo se i s všeobecným vzděláním. Tuto povinnost postarat se o gramotnost vlastního dítěte pochopili zprvu hlavně lidé ve městech.[5] Důvodů k pomalému prosazování ženského vzdělání bylo několik, tou nejdůležitější byla zatvrzelá představa o jeho zbytečnosti. Dívky, pokud do veřejné školy docházely, pocházely především z nižších vrstev společnosti, protože rodiny, které byly byť jen o kousek zámožnější, dopřávaly svým dcerám domácí výuku, soukromé ústavy či kláštery.[6] Říšský zákon z května 1869 měl pro další rozvoj ženského vzdělání zásadní význam. Zákon prodloužil vzdělávací povinnost o dva roky. Vytvořil tak obecnou a měšťanskou školu, osnovy byly jednotné. Je tak možno prohlásit, že reforma završila proces, v jehož průběhu každá následující generace dosahovala oproti generaci svých rodičů kvalitativně vyššího vzdělání. Tento tzv. Hasnerův zákon, platil až do roku 1948, do přijetí Zákona o jednotné škole.[7]

Modernizace společnosti v 19. století zasáhla nejen veřejný prostor, přenesla se i do sféry privátní, rodinné. Devatenácté století vneslo do tohoto modelu změnu. Mužský a ženský svět se začínal mnohem výrazněji ohraničovat a zároveň se od sebe vzdalovat. Hlavní příčinou tohoto jevu se stalo „zúžení" funkce domova. Zatímco předtím byl domov místem soužití i práce, tato změna se dotkla nejdříve rodin žijících ve městech. Práce se změnila v zaměstnání, a to mělo svou vymezenou pracovní dobu, stanovené místo k výkonu práce (často neměnné, pokud člověk nebyl při rozmachu tratí například průvodčím). Zaměstnání tak reprezentovalo vnější svět, oddělení veřejné sféry od privátní. Oddělení prostoru s sebou přineslo výraznou roli jednotlivých členů rodiny. V měšťanské rodině byla od sebe jasně oddělena sféra muže, jenž reprezentoval kontakt s vnějším světem, od sféry ženy, jejíž zájem byl obrácen do privátního prostoru domova. Žena měla svůj veškerý čas věnovat organizaci domácnosti, výchově dětí a zároveň pečovat o pohodlí manžela. Konkrétní míra fyzického zapojení ženy byla rovněž závislá na sociálním statusu rodiny. „Reprezentaci" měšťanské rodiny napomáhalo využívání práce služebné či rovnou rozsáhlého služebního personálu. Žena-manželka tady měla roli organizátorky domácích prací. Domácnost rovněž představovala i mužovu vizitku a signál, který byl tak vysílán do společnosti.[8]

Avšak fakt, že se pozornost ženy plně obrátila do privátního nitra domova, neznamenal, že by snad měla rezignovat na vzdělání. Jen měla tohoto vzdělání využívat opět pro blaho své rodiny, společně s ohledem na politické dění v českých zemích v 19. století.

5 Jana BUREŠOVÁ, *Okolnosti a souvislosti postupu žen k podobě společensky samostatné lidské bytosti*, in: Kateřina ČADKOVÁ – Jana STRÁNÍKOVÁ – Milena LENDEROVÁ, (edd.), Dějiny žen: aneb Evropská žena od středověku do 20. století v zajetí historiografie. (Sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27. – 28. dubna 2006), Pardubice 2006, s. 373–386.

6 Nejchudší děti, potažmo jejich rodiče, byly osvobozeny od placení školného. Také fakt, že bylo dítě posláno do školy, znamenal pro rodinu krátkodobou ztrátu pracujícího člověka. Tady byly dcery, stejně jako chlapci, nepostradatelné, nejen jako pomocnice při hlídání svých mladších sourozenců, ale i při pomoci v kuchyni i v rámci hospodářství. Alice VELKOVÁ, *Venkovské ženy v letech 1650–1850. Perspektivy výzkumu s využitím historické demografie, mikrohistorie, historické antropologie a dějin každodennosti*, in: Dějiny žen, s. 125–144.

7 M. LENDEROVÁ, *Česká žena*, s. 35.

8 Jan HORSKÝ – Markéta SELIGOVÁ, *Rodina našich předků*, Praha 1997, s. 51–52.

Slezský sborník_1_2026.indd 29 11.11.2026 13:55:53

A to s sebou odráží i národní princip, kdy žena, manželka a matka má být i dobrou Češkou, která vychová své děti tak, aby v budoucnu sloužily svému národu.[9] Se soudobou rolí v domácnosti se ne všechny ženy chtěly spokojit. Zde přineslo 19. století výraznou změnu, neboť poprvé v historii začaly ženy využívat vzdělání k etablování se na pracovním trhu, společně se snahou o ekonomickou soběstačnost.[10] Pracující ženy se rekrutovaly především z chudých vrstev, zaměstnávány jako služebné, pomocnice nebo dělnice v továrně, a zde nebylo potřeba speciálního vzdělání (výjimka potvrzovala pravidlo v případě porodních bab). Druhá polovina 19. století přináší výrazné změny, jež můžeme shrnout pod jeden velký celek v rámci *ženské emancipace*. Začaly se zakládat spolky, jež chtěly umožnit ženám a dívkám osvojit si dovednosti, které by jim pomohly při uplatnění na pracovním trhu. Zprvu šlo pouze o organizaci kurzů šití nebo dalších rukodělných prací, později se již organizovaly kurzy pro vychovatelky a ošetřovatelky, dokonce i kurz telegrafu. V roce 1884 vznikla v Praze městská dívčí průmyslová škola, kde se dívky učily šít oblečení, a podobné školy se následně rozšířily i do dalších českých měst. Vznikají další učitelské ústavy, neboť školský zákon z roku 1869 umožnil ženám učit na dívčích školách a v nižších třídách smíšených a chlapeckých škol, což vytvořilo všechny předpoklady pro vznik a rozvoj pro nás nejtypičtějšího ženského povolání. Tyto výše popsané snahy se těšily poměrně velké úspěšnosti, dokud usilovaly o získání kvalifikace v činnostech vycházejících z představy o náplni ženské práce v domácnosti. Posunutí vzdělání výše, dosažení středního vzdělání s maturitou na dívčích gymnáziích, narazilo na odpor mužů politiků. Prvního dívčího gymnázia se ženy dočkaly až v roce 1890, přestože již tou dobou některé skládaly maturitu na chlapeckých školách, a až v roce 1908 získalo toto gymnázium právo vlastní maturity.[11] Pro ženy, které se nechtěly spokojit pouze s maturitou, dlouho v Rakousku-Uhersku neexistovala možnost dosáhnout akademického titulu. Mohly navštěvovat univerzitní přednášky, bohužel jen jako přihlížející posluchačky. Některé z nich na konci 19. století volily variantu studia v zahraničí, kde byly univerzity již ženám otevřeny. Po návratu se tyto ženy, vesměs s lékařskými tituly, musely vyrovnat s tím, že výkon jejich práce nechtěli akceptovat jejich kolegové. První studentky byly na pražskou univerzitu přijaty až v roce 1897, přesněji na fakultu filozofickou, a o několik let později pak bylo povoleno i studium žen v lékařských a farmaceutických oborech.[12] Emancipace žen a dívek na našem území měla své vlastní zvláštnosti. Začala sice později ve srovnání se západní Evropou, ale nikoli jako vymezování se vůči mužskému světu, nýbrž spoluprací s ním. Významně k tomu přispěl již zmíněný národní

9 Milan HLAVAČKA a kol., *České země v 19. století I. Proměny společnosti v moderní době*, Praha 2016, s. 264.

10 Je zcela samozřejmé, že dříve existovaly ženy ekonomicky nezávislé, obchodně i hospodářsky schopné, avšak do této situace došly v rámci nějaké krizové situace, kupříkladu úmrtí manžela či otce. Jednalo se o jakýsi „zástup", proto byly také společností přijímány.

11 M. BAHENSKÁ, *Počátky emancipace žen v Čechách: Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, Praha 2005, s. 131–132.

12 M. BAHENSKÁ – L. HECZKOVÁ – D. MUSILOVÁ, *„Ženám žádný obor vědecký od přírody není uzavřen.": spletité cesty žen k vědecké kariéře v první polovině 20. století*, Praha 2023, s. 24–25.

Slezský sborník_1_2026.indd 30 11.11.2026 13:55:53

princip. Žena, opatrovatelka vlastenecké domácnosti, manželka vlastence, vychovávající děti v národně uvědomělém duchu.[13] Přestože si můžeme položit otázku, jak se žena vymaňuje z tohoto koloběhu, který dostal jen vlastenecký „kabátek“, odpovědí bude to, že v rámci těchto snah se ženské hnutí mohlo projevit veřejně.

Začátky emancipace žen v českých zemích lze tedy sledovat od 60. let 19. století, kdy se v Praze roku 1865 z iniciativy manželů Náprstkových zrodil *Americký klub dam*, první vzdělávací a osvětový spolek žen, jenž se stal vzorem pro další aktivity a přivedl do veřejného prostoru osobnosti jako Karolinu Světlou či Elišku Krásnohorskou. Zásadním momentem byla liberalizace spolčovacího práva v roce 1867, jež otevřela cestu k širší spolkové činnosti žen. Na Moravě, zejména v Brně, začalo hnutí o něco později, mělo spíše spolkově-občanský charakter a vycházelo z činnosti učitelek, charitativních a katolických organizací. Ve Slezsku (Opavsko, Těšínsko, Ostravsko) se emancipace rozvíjela v prostředí průmyslové periferie a vícejazyčných komunit (české, polské, německé), kde byla spojena především se vzdělávací a dobročinnou činností a s angažovaností v dělnických regionech. Na Těšínsku se ženské spolky často prolínaly s polskými menšinovými aktivitami, což vytvářelo specifickou podobu regionálního hnutí.[14]

Emancipace žen byla tedy silně propojena se vzděláním, potažmo vzděláváním, a poté probíhala v rámci spolkové (klubové) činnosti. Spolky byly pro 19. století významnou platformou, jednak se jednalo o dobrovolná uskupení stejných zájmů, názorů, či dokonce osobní filozofie. Spolky se staly významnou cestou k prosazování zájmů jednotlivých skupin obyvatelstva, rovněž jako možností k rozšiřování obecných i specifických názorů, myšlenek i vědomostí. Bylo to znovu 19. století, jež ukázalo potřebu tehdejších lidí dát nezávazným aktivitám a slučování se institucionální podobu. Zatímco v první polovině 19. století se spolkový život soustředil do hlavních měst a zemských center, tak v polovině druhé dochází k rozmachu i do malých lokalit. Takový spolek[15] se stal jednou z možností, jak ovlivnit chod věcí veřejných. Přihlášení se k určitému spolku, klubu či uskupení demonstrovalo postoje a názory a každý člen spolku se tak ztotožňoval se spolkovými cíli.[16]

Zcela jiný způsob práce vykazovaly spolky charitativní. Šlo o uskupení lidí, kteří shromažďovali prostředky pro podporu předem určených skupin obyvatelstva či funkčních aktivit, avšak bez aktivního zapojení těchto potenciálních příjemců a často i bez

13 M. LENDEROVÁ, *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*, Praha 1999, s. 236.

14 Andrea POKLUDOVÁ, *Emancipovaná a přesto nešťastná. Sebereflexe začínající učitelky z počátku 20. století,* in: Dějiny žen, s. 363–372.

15 Paleta oblastí, ve kterých spolky působily, byla podmíněna prostorem i časem, takže neexistuje přesný klíč pro jejich rozřazení. V českém prostředí je nutné mít na paměti i fungování spolků českých a německých působících ve stejném zákonném rámci. V první fázi šlo dokonce i o všechny akciové společnosti a živnostenská společenstva a o všechna družstva. Milena LENDEROVÁ – Tomáš JIRÁNEK – Marie MACKOVÁ, *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*, Praha 2017, s. 348.

16 Tamtéž, s. 343–344.

Slezský sborník_1_2026.indd 31 11.11.2026 13:55:53

jejich vyjádření a vědomí. Charitativní spolky bývaly především doménou žen s určitým společenským postavením, kde se i očekávalo takové zapojení, rovněž i budování image. Je tak možné považovat tuto oblast za jednu z prvních, v níž ženy středních a vyšších vrstev opustily privátní sféru domácnosti a zapojily se do života veřejného. Mnoho takto charakterizovaných spolků následně rozšířilo své působení do odvětví, v nichž se ženy ozývaly již déle, rovněž zde bylo již zmíněné vzdělávání. Pro změnu ekonomického a sociálního zařazení žen mluvil především demografický vývoj, od poloviny 19. století přibylo více žen než mužů. Docházelo k rozvoji terciární sféry, souviselo to s byrokratizací společnosti, rozšiřováním vzdělávacích možností, využíváním volného času, konzumem a také důrazem na modernizaci práce v domácnosti. Byrokratizace podnítila rozvoj sektoru veřejných služeb, zahrnujícího veřejnou správu, školství a zčásti zdravotnictví. Nová pracovní místa ve správě na nejnižších pozicích získávaly častěji ženy. První početnější vrstva ženské inteligence vytvářená na počátku 90. let 19. století měla pozoruhodnou sílu, její aktivity se nesoustředily pouze na vyučování, nýbrž byly rozprostřené po celé společnosti – v rámci spolků pěveckých, filantropických, spolků určených obecnému rozvoji vzdělanosti i kultury. V rámci posledního jmenovaného se stala významnou brněnská Vesna. Počty učitelek[17] v této době vzrůstaly a ženy mohly získávat vyšší kvalifikace. Byly zakládány nové (soukromé) ústavy pro vzdělávání učitelek. První ředitelky najdeme ve školách mateřských a obecných a samozřejmě v soukromých dívčích školách, převážně oborových, zřizovaných různými typy spolků (hospodářskými, ženskými, vzdělávacími).[18]

Založení Vesny[19] se datuje do druhé poloviny 19. století. Snahy to nebyly nikterak nového rázu.[20] Na základech snah o zapojení žen do veřejného života a úsilí získat vyšší vzdělání se v silně germanizovaném brněnském prostředí projevuje tehdejší úsilí, ne příliš početné skupiny občanů, prosadit v převažujícím německém prostředí český jazyk. Díky tomu se 5. července 1870 ustanovuje nové sdružení Dívčí pěvecký spolek Vesna, ale již za dva roky se Vesna mění na Ženskou vzdělávací jednotu a rozšiřuje svůj program na poslání šířit vzdělanost v českém jazyce mezi brněnskými ženami. Především pak kulturními přednáškami. Přelomovým rokem je rok 1879, kdy se zakládá knihovna a čítárna Vesny. Důležité je však především vypracovat zevrubný program s cílem vybudovat v Brně školu pro dívky, které vychodily povinnou školu obecnou. Náročný úkol se podařilo uskutečnit

17 První světová válka také změnila pohled tím, že ženy musely nahrazovat muže v mnoha profesích, například učitelky působily i v rámci chlapeckých škol. Byl také novým československým státem zrušen celibát učitelek.

18 M. BAHENSKÁ – L. HECZKOVÁ – D. MUSILOVÁ, *Nezbytná, osvobozující, pomlouvaná*, s. 208–209; D. MUSILOVÁ, *Ženy v intelektuálních profesích v první polovině 20. století.* Studia Historica Nitriensia 18, 2014, č. 1, s. 49–61.

19 „Vesna“, uváděná často v rámci pramenů a literatury bez přídavku „brněnská“, protože byla první a vědělo se, že se jedná o tu původní. Proto bude později u „Slezské Vesny“ uváděn celý název.

20 1813 založení ženského sdružení Jednota, 1848 vznik Sester Slovanských, následně již zmíněný Americký klub dam v roce 1865. Ohlasy na Moravě a založení prostějovského pěvecko-vzdělávacího spolku Vlastimila v roce 1869, Vesna v roce 1870.

Slezský sborník_1_2026.indd 32 11.11.2026 13:55:53

zejména pak zásluhou Elišky Machové,[21] jednatelky Vesny. Ta představovala uznávanou vůdkyni pokrokového hnutí žen na Moravě. V září 1886 se tak otevírá První česká pokračovací škola dívčí *Ženské vzdělávací jednoty Vesna v Brně*. V následujících letech vznikají v rámci Vesny další typy škol s odbornými kurzy, večerními kurzy i penzionát pro studentky, které cestovaly z větší vzdálenosti.[22]

Poslední přejmenování v roce 1888 na Ženský vzdělávací a výrobní spolek Vesna v Brně mělo ukázat přesněji zaměření a stanovy, a to vzdělávat, protože vzdělaná a pokroková žena je nutným předpokladem rozvoje národa. Uskutečňování tohoto záměru bylo ve Vesně od samotného počátku svázáno s lidovou kulturou. Projevy lidové kultury se po této zkušenosti dostávají do programu spolku Vesna a žákyně vesnických škol mají jako součást výuky techniky zhotovování moravské výšivky. Typicky moravská výšivka pak zdobí mnohé jejich ruční výrobky. Vedle výšivek se Vesna zaměřovala i na jiné projevy lidové kultury, jakými byly tanec, kroje či keramika.[23] Od počátku fungování se členky (a členové) Vesny soustředily na charitativní činnost a péči o sociálně slabší. V rámci svých vzdělávacích zařízení vedly studentky k morálním hodnotám a k pomoci potřebným, k práci pro druhé. V roce 1902, kdy, již byl spolek Vesna a jeho školy pevně ukotveny v rámci organizace i struktury, odešla Eliška Machová do Kateřinek u Opavy, aby zde v převážně německém prostředí založila po vzoru brněnské Vesny První českou hospodyňskou školu pro dívky.[24]

Vývoj na Ostravsku a ve Slezsku se od tohoto celozemského rámce v mnohém odchyloval, a to zejména svým zpožděním a specifickým sociálním složením regionu. Zatímco v jižních a středních Čechách i na Moravě měl ženský spolkový život již ve druhé polovině 19. století relativně rozvinutou institucionální síť, na Ostravsku, v oblasti prudké a pozdní industrializace s dominancí námezdně pracujícího obyvatelstva a slabou vrstvou inteligence, se formoval s citelným zpožděním.[25] Zatímco první německé ženské

21 Eliška Machová (1858–1926), pocházela z rodiny brněnského tkalcovského mistra. Absolvovala učitelský ústav. Do spolku Vesna ji v roce 1882 přivedl především zájem o prosazení vzdělávání žen. Představovala hybnou sílu a duši spolku i škol. Byla přesvědčena o právu žen na vzdělání a o jeho významu pro rodinnou výchovu i sociální emancipaci ženské populace. Zaměřila se rovněž na sběratelství národopisného materiálu. Výuku lidové umělecké tvořivosti zařadila do vyučovacích osnov. Osnovy zahrnovaly 4 obory – pokračovací (náboženství, český jazyk, zeměpis, dějepis, počty), kreslicí, jazykový, výrobní (šití a vyšívání). Ze svých národopisných sbírek a vlastních prací pořádala v rámci Vesny výstavy doma i zahraničí. Alena KALINOVÁ – Lenka NOVÁKOVÁ, *Dcerám českým: brněnský vzdělávací spolek Vesna v letech 1870–1920*, Brno 2007, s. 4.

22 Žofie ZVĚŘINOVÁ (ed.), *Sborník Vesny 1932. Fr. Marešovi k sedmdesátým narozeninám*, Brno 1932.

23 A. KALINOVÁ – L. NOVÁKOVÁ, *Dcerám*, s. 3, 8.

24 Po roce 1908 se věnovala organizační činnosti v ženském hnutí v Praze. J. HANZLÍK, *Eliška Machová (posmrtná vzpomínka)*, in: Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1925–1926, Opava 1926.

25 A. POKLUDOVÁ, *Vytváření vzdělaných vrstev občanů na severní Moravě a ve Slezsku v 2. polovině 19. a na počátku 20. století*, Studie k sociálním dějinám, 2002, č. 10, s. 146–160; Marie NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, *K opomíjené historii českých žen před rokem 1914*, in: Dějiny a jejich přítomnost, Praha 1996, s. 6–24.

Slezský sborník_1_2026.indd 33 11.11.2026 13:55:53

spolky v Moravské Ostravě vznikaly už v 80. letech 19. století, první český ženský spolek, Dobročinný ženský spolek Dobromila, byl založen teprve v roce 1897. Toto zpoždění dobře ilustruje, s jakým despektem se zde vůbec formoval český národní tábor, natožpak jeho ženská, emancipační složka. Podobně opožděně a nesystematicky se rozvíjelo i ženské hnutí v přilehlé slezské části regionu, kde se čeští aktéři museli navíc vyrovnávat s výrazně smíšeným národnostním prostředím a s konkurencí německého i polského živlu.[26] Právě v tomto prostředí sehrála klíčovou roli osobnost Marie Matulové,[27] jedné z mála žen ze severní Moravy a Slezska, které si ve své době vydobyly postavení uznávané koordinátorky a mluvčí ženského hnutí.[28] Od počátku 90. let organizovala v rámci obecné dívčí školy, kterou později řídila, šití šatů pro chudé děti – zkušenost, která ji přivedla k přesvědčení, že dobročinnost musí být systematická a organizovaná, nikoli nahodilá. Tato myšlenka se stala jedním z přímých impulzů k založení spolku Dobromila v roce 1897, jehož byla hlavní inspirátorkou, iniciátorkou a dlouholetou jednatelkou.[29]

Svým pojetím ženské otázky zůstávala Matulová v mnohém konzervativní: sama pokládala zřízení dívčího lycea za předčasné a prosazovala raději praktickou výchovu dívek z chudších vrstev, směřující k roli vzdělané, hospodárné a v národním duchu vychovávající manželky a matky.[30] Přesto právě tento praktický, na nejširší vrstvy zaměřený přístup umožnil, aby se dobročinná a vzdělávací činnost, kterou Matulová v Ostravě začala, stala jedním z pilířů, na nichž se v regionu budovala síť českých ženských spolků. Síť, do níž patřila vedle Dobromily i řada dalších spolků působících přímo ve Slezsku.

Rozdělení Slezska mezi Prusko a Rakousko vyneslo Opavu do pozice centra rakouského Slezska a stala se průmyslovým centrem. Přestože by se mohlo zdát, že má provinční význam, splňovala administrativní, správní a kulturně-vzdělávací úlohu. Ve druhé polovině 19. století se většina obyvatel Opavy hlásila k německé národnosti. České etnikum se soustředilo převážně v bezprostřední blízkosti Opavy.[31] Ve městě tak působil spolkový

26 Pavel KLADIWA, *Moravskoslezské politické spolky a formování občanské společnosti na přelomu 19. a 20. století*, Slezský sborník 99, 2001, č. 4, s. 241–263.

27 Marie Matulová (1860–1909) se narodila v Kokorách na Přerovsku. V roce 1880 dokončila studium na učitelském ústavu a po doplňujících zkouškách dosáhla nejvyššího vzdělání, jaké mohla žena tehdy získat. Stala se učitelkou a po praxi ve vesnických školách v Hovoranech u Hodonína a v Rokytnici u Přerova přišla v roce 1883 do Ostravy, kde velmi rychle prokázala mimořádnou pracovní horlivost i organizační schopnosti. Matulová se ihned po příchodu do města zapojila do českého kulturního a spolkového života a společně s Antonií Palkovskou (1867–1959) založila spolek Dobromila. Libuše HRABOVÁ, *Ženy a muži, otcové a dcery. Ostravská podoba emancipace na konci 19. století*, Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis. Historica 10, 2003, s. 105–113; *Památník 30letého jubilea činnosti spolku a 25letého jubilea práce škol spolku Dobromila v Moravské Ostravě 1926*, Moravská Ostrava 1926, s. 6–8.

28 ZA v Opavě, fond Policejní ředitelství Moravská Ostrava, sign. 46/2, č. kart. 885.

29 Tamtéž, sign. 46, č. kart. 2102.

30 Tamtéž.

31 V soudním okrese Opava převažovalo na venkově české obyvatelstvo, přímo ve městě německé.

Slezský sborník_1_2026.indd 34 11.11.2026 13:55:53

život především německý.[32] Postupně zde vzniklo jen pár dámských spolků.[33] Především se pak jedná o Slezskou Vesnu na počátku 20. století, s úzkým kontaktem na brněnskou prvotní pobočku. Slezská Vesna byla „podpůrným" spolkem v rámci širšího rozvoje dívčího vzdělávání.[34]

Ona myšlenka vyššího dívčího vzdělání (rozumějme na bázi středního školství) byla původně vyslovena nikým jiným než Vincencem Praskem, a to již roku 1893. Na něj následně reagují další osobnosti, vyslovují potřebu zřízení školy pro dívky (české dívky). Na tyto prosby zareagovala především brněnská Vesna a dámský odbor Matice v Těšíně. Zde můžeme určit přesné datum začátku aktivních snah o zřízení školy, společně s aktivně působícím spolkem. Tím datem je 12. leden 1902, kdy do Opavy přijíždí Eliška Machová, pravděpodobně na žádost přednosty hospodářských společenstev Františka Zíky.[35] Po zhodnocení situace uspořádala 2. března 1902 veřejnou schůzi, na které promluvila o důležitosti i nutnosti dívčího vzdělání.[36] Machová psala, přednášela a horlivě agitovala u vlivných činitelů, až se jí podařilo založit v Kateřinkách hospodyňskou školu.[37] Výběr Kateřinek jako vyhovující lokality souvisel jednak s možností získat vhodný hospodářský objekt pro praktickou výuku, jednak s příznivějšími podmínkami pro českou spolkovou činnost v zázemí převážně německé Opavy. Charakter školy, zaměřené na hospodářské a domácí vzdělávání dívek, navíc vyžadoval rozsáhlejší prostorové a hospodářské zázemí, které bývalé Beinhauerovo fojtství poskytovalo.[38] Machová se následně ujala vedení nově založené hospodyňské školy v Kateřinkách, kterou řídila v letech 1902–1908.[39] Její

32 Andělín GROBELNÝ, *K některým etapám národního hnutí ve Slezsku a na Ostravsku v letech 1848–1918*, Slezský sborník 63,1965, č. 4, s. 452–470.

33 Nejstarším dobročinným ženským spolkem byl bezesporu *Frauen-Wohltätigkeitsverein*, založený v roce 1853 ženami, jež pomocí svého společenského postavení chtěly pomoci chudým – většina akcí podporovala ústavy pro malé děti. Spolek pořádal dobročinné sbírky, ze kterých se pro dětský ústav platilo topivo a oblečení. Otevřeny byly i dětské jesle. Pořádaly se dobročinné koncerty, plesy, masopustní zábavy, mikulášské nadílky nebo i velikonoční slavnosti, kde se scházela opavská „honorace". Působil až do roku 1938. Marie KUROWSKI, *Zur Entwicklung der Frauenbewegung in Schlesien*, Österreichische Frauen-Rundschau 11, 1913, Nr. 107, S. 4–7.

34 Tuto vlastnost sdílela Vesna s dalšími spolky: spolek Vlasta ve Slezské Ostravě nebo Dobromila v Moravské Ostravě. Existoval dámský odbor Matice opavské. Matice opavská byla založena na ochranu českých zájmů roku 1875, navazovala na starší Matici českou a moravskou. Vznikla za účelem podporování kultury, školství, šíření osvěty a vzdělání ve Slezsku. Pavel ŠOPÁK, *Zlatá éra*, in: Karel MÜLLER – Rudolf ŽÁČEK – Martin ČAPSKÝ (edd.), *Opava*, Praha 2006, s. 446–461.

35 František Zíka (1869–1931), zemědělský ekonom a poslanec Revolučního národního shromáždění za agrární stranu. *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*, sešit 6, Ostrava 1996, s. 132.

36 *Schůze žen v Kateřinkách*, Noviny Těšínské 8, č. 15, 8. 3. 1902, s. 1.

37 *Zábavní večírek*, Ostravsko-přívozské noviny VIII, č. 14, 7. dubna 1901. s. 4.; *Hospodyňské škole v Kateřinkách*, Ostravan III., č. 24, 7. 6. 1903, s. 3.

38 Alois KACÍŘ, *Jak došlo k založení české hospodyňské školy v Kateřinkách*, in: Zprávy okresního archivu v Opavě č. 9–10, Opava 1964, s. 11–12.

39 Zřízení školy však neprobíhalo bez odporu. Dobový tisk dokládá, že část německé politické reprezentace odmítala poskytnutí podpory nejen proto, že škola sídlila v Kateřinkách, ale především kvůli osobě Elišky Machové, která byla vnímána jako výrazná představitelka českého ženského a spolkového hnutí. Při jednání zemského sněmu zaznívaly výhrady, že Machová ve škole „vládne neomezeně" a že prostřednictvím školy prosazuje české národní zájmy. Proti návrhu podpory hlasovala většina německých poslanců, zatímco čeští

Slezský sborník_1_2026.indd 35 11.11.2026 13:55:53

působení ve Slezsku tak nepředstavovalo pouze jednorázovou organizační pomoc při založení spolku a školy, ale několik let trvající systematickou práci na budování českého dívčího vzdělávání. V roce 1908 Kateřinky opustila a přesunula se do Prahy, kde se věnovala organizační a redaktorské činnosti v ženském hnutí.[40] Lze se proto domnívat, že její působení v Kateřinkách bylo od počátku chápáno jako etapa spojená s vybudováním a stabilizací školy, kterou po jejím odchodu převzaly další pracovnice.[41]

Společně se školou vznikl v Opavě také ženský klub, poprvé pod názvem Lidumilný a vzdělávací spolek českých žen a dívek ve Slezsku, následně přejmenovaný na Hospodářský a vzdělávací spolek Slezská Vesna. Ten vznikl již 19. března 1902 a jeho „matkami zakladatelkami" bylo 12 žen. Kromě Machové to byla Anežka Stratilová, manželka zemského poslance a vůdce Čechů v Opavě, Blandýna Čížková, zajímavá osobnost ženského hnutí ve Slezsku a vydavatelka Novin těšínských, Marie Hrubá, manželka říšského poslance, Ludmila Kolofíková, dcera opavského lékaře Jana Kolofíka, N. Novotná, manželka opavského profesora, a Helena baronka Vieqová.[42]

Založená škola hospodyňská v Kateřinkách byla postavena na pronajatém místě, které dostala darem od držitelů bývalého Beinhauerova fojtství. Náklady na postavení školní budovy sehnala Machová především od Vinohradské záložny a Karlínské záložny v Praze a také od Cyrilometodějské záložny v Brně. Záruku podepsaly ženy z předních pražských kruhů a ředitel Vesny František Mareš. Po Machové[43] převzala post ředitelky následně Otuše Solfronková, ta vnáší do školy pořádání kurzů, různých besídek, zájezdů a exkurzí. Zařízena byla lidová knihovna a otevření školy 16. listopadu 1902 se stalo jakousi českou manifestací.[44] V Kateřinkách byla škola do roku 1909, kdy byla zrušena a přes silné protesty z české strany přestěhována do Klimkovic.[45]

poslanci jej podpořili. Spor o hospodyňskou školu v Kateřinkách tak měl zjevně nejen finanční a školskou, ale i výraznou národnostně-politickou rovinu. *Hospodyňská škola v Kateřinkách na sněmu slezském*, Opavský Týdeník 34, č. 85, 31. 10. 1903, s. 5; Ředitelka hospodyňské školy v Kateřinkách, Opavský Týdeník 35, č. 30, 16. 4. 1904, s. 3.

40 *Eliška Machová. (K jejím 65. narozeninám)*, Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 51, 30. 4. 1923, s. 41–44.

41 Dobový český tisk věnoval působení Elišky Machové v Kateřinkách značnou pozornost. Opakovaně ji představoval jako významnou organizátorku českého dívčího školství ve Slezsku, současně však její působení vyvolávalo kontroverze nejen v německých politických kruzích, ale také u části české slezské veřejnosti. Němečtí poslanci podle dobového tisku spojovali existenci školy přímo s osobou Machové a vystupovali proti jejímu působení. Zároveň však její organizační postupy a způsob vedení školy nebyly přijímány bez výhrad ani všemi českými obyvateli regionu. Odchod Elišky Machové do Prahy v roce 1908 proto nelze chápat pouze jako důsledek německého odporu, ale také v širším kontextu napjatých vztahů uvnitř českého národního hnutí ve Slezsku. Přímou příčinu jejího odchodu dostupné prameny neuvádějí, nepochybné však je, že její několikaleté působení probíhalo v prostředí výrazných národnostních i společenských sporů. *„Národní pracovnice" slečna Eliška Machová*, Opavský Týdeník, roč. 35, č. 41. 1904, s. 4.

42 *Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1925–1926*, Opava 1926, s. 3-4.

43 Tamtéž, s. 3.

44 A. KACÍŘ, *Jak došlo k založení*, s. 11–12.

45 Marie GAWRECKÁ, *K národnostnímu a politickému vývoji na Opavsku, Hlučínsku a Vítkovsku v letech 1918–1938*, Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy 18, 1994, č. 1, s. 3–8.

Slezský sborník_1_2026.indd 36 11.11.2026 13:55:53

Do roku 1918 neměla Opava vůbec řádně organizované školství. I přes aktivní práci Matice opavské, nakládající s nepatrnými finančními prostředky, byla „škrcena“ silnějšími politickými a národnostními protiproudy, takže jen stěží hájila existenci mateřské školky a nejnutnější školy obecné. Jediným zdánlivým „přepychem“ bylo české gymnázium založené v roce 1883. Věcné vybavení českých škol bylo pochopitelně za tehdejších podmínek označováno až za ubohé, a byla proto bohužel logická reakce českých rodičů, jimž nemohl být lhostejný, vedle duševního, i tělesný prospěch jejich dětí a zda dítě nezaplatí zdravím za svou národnost. Nelze se divit, že mnozí zvolili svěřit své dítě viditelně lepším podmínkám škol německých a doufali, že domácí péčí zachrání jeho národnostní cítění. Po 28. říjnu 1918 se zřídila občanská škola, z jedné obecné „pětitřídky“ vznikají tři obecné školy, otevřen je český učitelský ústav, plánují se školy obchodní, hospodářské i zemědělské. Současně se do popředí postavila právě dávno pociťovaná nutnost prakticko-výchovného ústavu pro dívčí dorost. A tak teprve v roce 1918 si Slezská Vesna za pomoci Slezské obchodní a průmyslové společnosti v Opavě, Matice opavské a Zemské správní komise pro Slezsko pronajala budovu pro dívčí školu v Opavě. Škola dostala do „vínku“ 50 000 Kč na potřebné zařizovací práce. Idea tím dostala pevný podklad k realizaci.[46]

Prvním krokem bylo otevření školy kuchařsko-hospodyňské, do jednoroční školy se přihlásilo 66 žákyň z Opavy a okolí. Řízením školy byla pověřena odborně vzdělaná učitelka Marie Hykšová, dalšími učitelkami byly stanoveny M. Nadymáčková a Anežka Vágnerová pro šití a Anna Vávrová pro vaření. Literní předměty byly obsazeny silami výpomocnými. Vyučování bylo zahájeno 6. října 1919 v místnostech bývalého hotelu „U města Opavy“ na Olomoucké třídě 31. Na školu ale již od začátku doléhala silná finanční tíseň. K hospodářským starostem se přidružily neméně vážné problémy organizační a v době všeobecných reforem se i průmyslové školy dívčí dožadovaly reorganizace. Ze převažujících škol živnostenského rázu tvořily se školy pro výchovu rodinnou, kuchařsko-hospodyňským školám byla dána také konkrétní forma jednoroční školy rodinné s novými předměty literními a školám Slezské Vesny nezbývalo než se přizpůsobit časovému proudu.[47] Bylo třeba osvojit si nové myšlenky, a to nejen v rámci studia žákyň, ale i učitelstva, jež bylo odchováno dřívějšími názory a tradicemi.

Avšak finanční situace nabrala tak vážných rozměrů, že se kuratorium okolo Matice opavské a Slezské Vesny rozhodlo hledat pomoc u Ministerstva školství a národní osvěty. Pomoci se jim dostalo jen částečně, přidělením jedné státní učitelky, Terezie Herelové, která se následně stala ředitelkou. Nadále bylo hmotné zabezpečení neudržitelné, prostory školy nedostačovaly velkému přílivu žactva, a to jak z hlediska pedagogického, tak hygienického. Ubytování chovanek v internátě trpělo týmiž nedostatky a na radikální změny nebyly finance.[48] V kritické chvíli se zrodila myšlenka požádat zemskou správní komisi, aby se školy „ujala“. Krok odvážný, jelikož se jednalo o první školu tohoto druhu, kterou

46 *Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1923–1924*, Opava 1924, s. 4.

47 ZA v Opavě, fond Josef Gebauer, inv. č. 338, č. kart. 34.

48 *Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1923–1924*, Opava 1924, s. 5

Slezský sborník_1_2026.indd 37 11.11.2026 13:55:53

by v Československu vydržovala země. Žádost kuratoria, podaná v tomto smyslu zemské správní komisi, si našla vzácného příznivce v osobě místopředsedy Zemského národního výboru pro Slezsko a předsedy Národního výboru pro město Opavu, Josefa Lukeše.[49] Ten našel pro školu finančního referenta a provedl ji všemi úředními cestami, až byla 1. ledna 1922 škola definitivně převzata do správy zemské s titulem Zemská dívčí odborná škola rodinná v Opavě. Škola byla reorganizována podle nových osnov, upraven učitelský poměr, byla opatřena nejnutnějšími pomůckami a žákovská knihovna byla doplněna i rozšířena. Ve školním roce 1922–1923 byl otevřen pětiměsíční hospodyňský kurz (zimní), čímž byla upravena řádná docházka žákyň z venkova. V roce 1923–1924 byla připojena živnostenská pracovna a počty dívek ve škole stoupaly.[50] Mezitím se zemská správní komise zajímala o řádné umístění školy, jelikož dosavadní místnosti, ať už zapůjčené nebo pronajaté od jiných subjektů, nevyhovovaly v žádném směru. Z tohoto důvodu se v únoru 1922 rozhodlo o stavbě samostatné budovy.[51] Školní budova, projektovaná architektem Č. Bradou, se vymykala svým řešením obvyklému rámci školních staveb. Poprvé byl vzat v potaz účel a program školy, jak při členění, tak i ve vnitřním zařízení. Budova[52] byla vystavěna na tzv. Kylešovském kopci, ulice Křížkovského č. 2, do níž byly přemístěny všechny třídy z Olomoucké ulice.[53] Slavnostního otevření se zúčastnili nejen opavští hodnostáři, ale i hosté ze vzdálených míst republiky. Ministerstvo školství a národní osvěty vyslalo svou zástupkyni E. Kozlovou, za zemskou správu politickou se dostavil prezident

49 Josef Lukeš (1870–1956), československý politik a soudce. Na Opavsku se věnoval také problematice školské, založil několik českých obecných škol, zasloužil se o otevření českého učitelského ústavu, střední hospodářské školy a rodinné školy Vesny v Opavě. Angažoval se v menšinových otázkách a byl odborníkem na národnostní tematiku. V roce 1919 se podílel na vzniku Českého družstva pro výstavbu rodinných domků v Opavě a nebývalou měrou se tak zasloužil o výstavbu vilové čtvrti „Kylešovský kopec“. Jeho manželka Klára se stala předsedkyní „Dámského odboru Českého červeného kříže“, kde vyvařovala a šila pro zraněné, a což byla pro tuto činnost i odměněna zlatou medailí. Jeho dcerou byla Jaroslava Lukešová autorka pomníku Petra Bezruče v Opavě z roku 1967. ZA v Opavě, Josef Gebauer, inv. č. 229, č. kart 15.

50 V letech 1921–1922 měla škola tři třídy s 86 žákyněmi, ve školním roce 1922–1923 čtyři třídy s 97 žákyněmi a v následujícím roce již pět tříd se 136 žákyněmi. *Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1923–1924,* Opava 1924, s. 6.

51 Škola se dočasně přestěhovala do nově zakoupené budovy zemské nemocnice bývalého „Pflegeheimu“, budovy, kde byl ústav pro dlouhodobě nemocné, který spravoval stejnojmenný spolek.

52 Do roku 1939, kdy byla budova školy majetkem země, měla budova tři poschodí. V suterénu byl byt školníka s příslušenstvím, kotelna, školní kuchyně se třemi topnými sporáky, plynovým a elektrickým sporákem, cukrářskou elektrickou pecí, prádelna, zařízení pro školní vyučování, v níž byl i mandl a elektrická pračka, žehlírna, spíž, přípravna a sklep. V přízemí byly dvě učebny s kabinetem, kreslírna s klavírem, která sloužila také pro vyučování zpěvu, a také zde byla jídelna. V prvním poschodí byly umístěny tři učebny a kabinety, šatny, ředitelna, čítárna, sborovna, kabinet na pomůcky. Ve druhém poschodí umístěn penzionát: vybavená kuchyň s průmyslovou umývárnou, velká jídelna, zdravotnická místnost „nemocnička“, byt ředitelky o dvou pokojích, byt hospodyně, byty dvou učitelek a dva pokoje pro chovanky, umývárna a koupelny. V posledním, třetím byly poschodí vesměs pokojíky pro chovanky, byt vychovatelky, koupelny a půda. Později byla přistavena tělocvična s jevištěm a galerií, která sloužila nejen k hodinám tělocviku, ale také k účelům vzdělávacím. Při škole se nacházela zahrada s ovocnými stromy. Všechno vybavení bylo 2. června 1939 dle komise v říšském ministerstvu vnitra odvezeno z Opavy vzhledem k válečnému nebezpečí v pohraničí. V době evakuace školy se nevědělo, že Opava bude připojena k Německu. Věci byly převezeny do Boskovic, kde škola nadále pokračovala v činnosti. ZAO, fond *Josef Gebauer,* inv. č. 338 /kart. 34.

53 ZA v Opavě, Josef Gebauer inv. č. 338, č. kart. 34.; A. KACÍŘ, *Jak došlo k založení.*

Slezský sborník_1_2026.indd 38 11.11.2026 13:55:53

Josef Šrámek, za zemědělskou radu a ostatní hospodářské korporace František Zíka, za obchodní a živnostenskou komoru Josef Brodský a Otakar Fromm. České ústavy a školy z Opavy a okolí byly zastoupeny svými řediteli, státní úřady svými představiteli a spolky a podniky nejenže vyslaly své zástupce, ale činně přispěly k organizaci oslav.[54] Škola poté působila až do svého přesunutí do Boskovic dne 28. září 1938.[55]

Hned po skončení války 1. září 1945 obnovila výuku Zemská veřejná odborná škola pro ženská povolání opět ve své opavské budově na ulici Boženy Němcové. Komunistický převrat ale znamenal pro školu definitivní konec, byla označena za buržoazní a vzhledem k novému „socialistickému poslání" žen za přežilou. Školní budova se stala působištěm osmileté střední školy v Opavě. Referátem pro školství, osvětu a tělovýchovu KNV Ostrava byla v Opavě založena 1. září 1950 Vyšší škola výživy, a to ze dvou důvodů. Jednak Ostravský kraj s průmyslovou aglomerací potřeboval více než jiné kraje odborné pracovníky pro společné stravování, jednak již v Opavě byla budova zrušené Zemské dívčí odborné školy rodinné s odborným vybavením, školními kuchyněmi, spížemi, opravenými jídelnami, učebnami, tělocvičnou i internátem. Po roce 1953 škola získala opět nový název, a to: Průmyslová škola potravinové chemie, avšak o rok později svůj název mění na Školu společného stravování. Roku 1957 přišla škola o vlastní budovu a přidělena jí byla Janottova vila na Tyršově ulici č. 34.[56] Jednalo se o nouzové opatření po zasazení rodičů o převedení školy pro společné stravování do majetku KNV, a tedy ve prospěch uvedené osmiletky. Ve vile se vybudovala pouze cvičná kuchyně s jídelnou, dvě učebny a kancelář, převážná část výuky se konala ve škole v Dvořákových sadech. Teprve radikální přestavba v letech 1981–1984 zvýšila kapacitu vyučovacích prostor a objekt školy získal dnešní podobu. Ztráta vlastní budovy na ulici Boženy Němcové a nedostatečná náhrada vilou na Tyršově ulici 34 zapříčinila mnoholeté období provizorních řešení. Výuka probíhala na několika místech. Na Tyršově ulici byl praktický výcvik v kuchyních, v budově zdravotnické školy ve Dvořákových sadech se konala výuka všeobecných předmětů, v hospodářské škole na Hany Kvapilové 20 se učilo psaní na stroji a v tělocvičně stavební průmyslovky na Mírové ulici se cvičilo. Ubytování získaly studentky jednak ve školní budově na Tyršově ulici, jednak v internátě na Masarykově ulici[57] 37.[58] Škola pro společné stravování získala v roce 1961 přívlastek „střední" a od roku 1976 byla přejmenována

54 Zajímavým prvkem pak byl hudební doprovod v podání plukovní hudby pěšího pluku 34 a jejího kapelníka Pešty, který přednesem předehry k opeře „Libuše" vtiskl slavnosti ráz až národního svátku. *Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1926–1927*, Opava 1927, s. 5–6.

55 ZA v Opavě, Josef Gebauer, inv. č. 338, č. kart. 34.

56 Na Kylešovský kopec, odsud byl nádherný výhled na město, vedla zde oblíbená výletní cesta opavských měšťanů. Tato cesta se v průběhu 2. poloviny 19. století měnila v zastavěnou ulici, kde si majitel stěbořického statku a podílník opavské cukrové rafinérie Hugo Janotta, zbudoval vilu. Stavbu realizoval v roce 1902 podle projetu opavského stavitele Josefa Hruschky. Dnes je vila součástí Slezského zemského muzea a nachází se zde vědecká knihovna muzea (Tyršova 705/1, Opava-Předměstí). ZA v Opavě, Josef Gebauer, inv. č. 338, č. kart. 34.

57 Dnes Masarykova třída, sídlo Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě.

58 ZA v Opavě, Josef Gebauer, inv. č. 338, č. kart. 34.

Slezský sborník_1_2026.indd 39 11.11.2026 13:55:53

na Střední hotelovou školu v Opavě. Tuzemskými i zahraničními praxemi a dobrým umístěním na celostátních gastronomických soutěžích si škola získala dobrou pověst. To jí zajistilo v roce 1986 povolení k rozsáhlé přístavbě školní budovy na Tyršově ulici 34. Dnes škola nadále funguje jako Střední škola hotelnictví a služeb a Vyšší odborná škola v Opavě[59] a jediným dědictvím, které si nese z minulosti a její provázanosti se Slezskou Vesnou, je pak restaurace Vesna.[60]

Víme, že v roce 1925 byla jednatelkou spolku ředitelka Zemské dívčí odborné školy rodinné Terezie Herelová, další členkou byla choť viceprezidenta zemského soudu M. Reineltová. Spolek zasedal v zasedací místnosti (pokud nezasedal v opavských kavárnách nebo v sálech Matičního domu) v budově České zemské ústředny pro péči o mládež. Měly zde šicí stroje, na kterých členky mohly v rámci svého volného času i v rámci schůzí šít šaty a prádlo. Slezská Vesna byla řízena širším výborem o 18 členkách, kde v popředí stála předsedkyně, místopředsedkyně, pokladní a jednatelka. Ze složení výboru jasně vyplývá, že byl zastoupen ženami z řad opavské české honorace. Vždyť předsedkyní spolku byla například Anna Wiedermannová, manželka policejního ředitele v Opavě, M. Dvořáková, vdova po celním řediteli, či Z. Zlámalová, manželka prezidenta poštovního ředitelství. Jednatelkou byla dlouhou dobu Konstancie Benová, manželka tajemníka Matice opavské.[61] Členkami se často stávaly i dcery starších členek, učitelky a vychovatelky ze Zemské dívčí odborné školy rodinné, rovněž po dokončení studia jejich chovanky.[62] Vesna se nadále podílela na vzdělávání žen a dívek, což brala jako své primární poslání, a s tím spojenou charitativní pomoc, do které zapojovala i žákyně. Na poli humánním pořádaly vánoční nadílky a podporovaly chovanky školy finančně prostřednictvím tzv. žákovského fondu.[63] Podílely se na výletech pro děti a v úzké spolupráci s dámským odborem Matice opavské si navzájem vypomáhaly.[64]

59 Tamtéž; Alois KACÍŘ, *Jak došlo k založení.*

60 Stavební firma Huberta a Josefa Kmentových postavila roku 1886 pro ředitele vyšší reálky v Opavě Vladimíra Demla vilu, kterou poté následující majitel Erich Geldner stavebně upravil. Základní škola z ulice Boženy Němcové v této vile zřídila školní družinu, tu pak provozovala do roku 1973. Tehdy škola za uvolněné učebny, v tu dobu ve vládní budově na Masarykově ulici, pro potřebu tamějšího domova mládeže dostala jako náhradu zmíněnou Demlovu vilu na Tyršově 20. Nevyhovovala však výuce, proto se přistoupilo k rekonstrukci. Následně se budova stala místem pro praktickou výuku. Za tímto účelem došlo v roce 1990 opět k další přestavbě. Vznikla tak restaurace Vesna se dvěma restauračními místnostmi, salonky, dvěma cvičnými kuchyněmi, kabinety a sklady. Restaurace Vesna pro praktickou výuku dnes spadá pod Střední školu hotelnictví a služeb a Vyšší odbornou školu v Opavě. ZA v Opavě, Josef Gebauer, inv. č. 338, č. kart. 34 (výroční katalog Střední školy hotelnictví a služeb a Vyšší odborné školy v Opavě).

61 M. Kalusová, Marie Bergrová, N. Dohnálková, M. Zlámalová, Drahomíra Gracová, O. Nechvalová, Jindra Parmová, Štěpa Bakalářová, M. Komárková, T. Komárková,

62 *Výroční zpráva okresní péče o mládež v Opavě za rok 1929*, Opava 1930, s. 10–11.

63 Státní okresní archiv Opava (dále SOkA Opava), fond Hospodářský a vzdělávací spolek Slezská Vesna v Opavě.

64 Zajímavostí je zaznamenaný „rozkol“ mezi Slezskou Vesnou a Maticí opavskou z března 1926. Dopisem pro předsedu Matice opavské Václava Hobzíka se členky Vesny dožadují vysvětlení, zda je mu znám návrh dvou funkcionářek Dámského odboru Matice opavské, podaný na poslední schůzi, dle něhož nesmějí členky jejich výboru (a přestože jsou jen členkami bez funkce) být zároveň členkami ve výboru spolku Vesna, protože se „prý“ jednalo o spolek konkurenční. Slezská Vesna se ohradila, že zřízení Dámského odboru Matice (dále

Slezský sborník_1_2026.indd 40 11.11.2026 13:55:53

Účelem Slezské Vesny bylo podporovat hospodářské zájmy v plném rozsahu a ve všech dostupných odvětvích. Dále pak šířit vzdělání se zaměřením hlavně na dívky a ženy. Zde povznášet hmotný i duševní stav žen vzájemnou svépomocí a sesterskou součinností žen napříč společenskými vrstvami. Nadále disponovat prostředky, kterými chtějí zařizovat, opatřovat, vydržovat i podporovat:[65]

a) školy, kurzy, kroužky, pracovny, penzionáty a jiné vzdělávací a vychovávací ústavy pro ženy, zvláště pak zaměřené na praktickou výchovu a odborné vzdělávání jako: školy zemědělské, hospodyňské a kuchařské, průmyslové, obchodní, jazykové a jiné;
b) podniky zemědělské a hospodářské, dílny a výrobny, tržnice, sklady a obchody, stejně jako družstva příslušná, se zřetelem na výrobky a potřeby ženské a podporující obchod a průmysl domácí a lidový. Nadále návěstní kanceláře a *poptávárny* na místa a zaměstnání pro ženy, závody peněžní (svépomocné i podporovací);
c) kolebárny, opatrovny, školky, útulky, stravovny, prázdninové osady, školní besídky, radovánky, útulny, noclehárny, byty a podpory všeho druhu. Především pak podpora sirotkům, studujícím dívkám, nemocným (neduživým) ženám, ženám staršího věku i těm bez výdělku. Jednalo se o pomoc lékařskou, ochranu mravní i právní, podle potřeby a možnosti oslovovat podniky zaměstnávací, zaopatřovací, podporovací, ochranné, polepšovací, zdravotní pro děti a ženy. Společně s otázkami týkajícími se alkoholismu, obecné mravnosti a míru;
d) čítárny a knihovny, výstavy, sbírky a muzea, cesty a vycházky, rozpravy, schůze, sjezdy, slavnosti, besedy, koncerty, divadla a další k vyjmenování do pole „ušlechtilé zábavy“. Důraz byl kladen na národopis (hlavně ten slezský), opatřit členům díla a další umění pro rozšiřování povědomí a vlastní rozvoj, opatřovat modely, stroje, pomůcky, knihy, časopisy, avšak také tiskopisy vydávat;
e) činnost spolku nebyla výdělečná a poplatky, které se vybíraly, nepřesahovaly vlastní spolkové výdaje.

DOM) opavské bylo bez jejich vědomí a v době, kdy Vesnu zasáhla „spolková krize“. Přesto však, aby se vyhnula střetům s Dámským odborem, zvolila si ze svého pracovního programu péči o zřízení a vydržování jeslí, podporu *Zemské dívčí odborné školy rodinné* a pořádání každoroční vánoční nadílky (kterou ve svých bodech DOM nemá). Vesna se odvolává na serióznost spolku i jeho členek, jakož i na rozdílný program. Ten rovněž vylučuje jakékoli poškozování DOM nebo „jakékoli poškozování nebo dokonce snad nějaké nechutné schválnosti vůči druhému spolku, a námitky paní předsedkyně a jednatelky postrádají věcného podkladu“. Poukázaly i na to, že všenárodní spolek, jakým je Matice opavská, shromažďuje ke společné práci všechny schopné české jednotlivce bez rozdílu náboženského vyznání či politické příslušnosti, tím méně pak příslušnosti v jiném seriózním spolku, jakým Slezská Vesna je. Zda tento malý „rozkol“ byl nějak vyšetřen a uzavřen, bohužel není možné zjistit, jelikož není dohledatelná zpětná korespondence. Ale dle faktu, že Matice opavská se Slezskou Vesnou nadále úzce spolupracovala a vypomáhaly si navzájem, je možné situaci uzavřít v kladném duchu. SOkA Opava, fond Hospodářský a vzdělávací spolek Slezská Vesna v Opavě 1906–1938.

65 Tamtéž.

Slezský sborník_1_2026.indd 41 11.11.2026 13:55:53

Členky spolku musely splňovat povinnost právní i mravní, muselo se jednat o skutečné osoby a počátkem svého působení ve spolku vložily vklad 50 *korun*[66], poté ročně činné členky platily 5 *korun*, ostatní po 2 *korunách*. V rámci „zasloužilých členek" nebo méně majetných se příspěvek zčásti mohl prominout. Hlavními orgány jsou pak v rámci Slezské Vesny výbor, dozorčí rada a přidružené posty pro jednotlivce. Výbor si každý rok zvolil starostku/předsedkyni (tyto pojmy se v zápisech objevují jako synonyma), místopředsedkyni, jednatelku a pokladní. Výbor má právo svolávat valnou hromadu v září nebo říjnu a poté kdykoli, je-li to potřeba v rámci organizace spolku. Samotný výbor se pak schází jednou za dva měsíce. Výbor pečoval o celkovou „životaschopnost" spolku, zaobíral se vnějšími a vnitřními záležitostmi, potažmo je rozděloval mezi svá přidružená oddělení. Kromě přijímání nových členů rovněž ustanovuje učitele, úřednictvo a zřízence ve spolku. Dozorčí rada se skládá z činovnic[67] z výboru a jejím převážným úkolem byl vrchní dozor nad spolkovými podniky.[68]

Slezská Vesna myslela i na situaci, kdyby se rozpadla nebo byla zrušena. Z tohoto důvodu si pořídila vlastní závěť. V ní určovala, že po jejím zániku připadne veškeré jmění Matici opavské, ledaže by vznikl nový ženský spolek obdobný Vesně, tehdy by majetek přešel na něj. Slezská Vesna definitivně ukončila svou činnost v roce 1939 v důsledku dramatických politických událostí, které tehdy zasáhly celé Československo, nicméně první výraznější vnitřní otřesy nastoupily již o rok dříve, v roce 1938, a to především po odchodu dlouholeté jednatelky Marie Bergrové, jenž znamenal citelné oslabení organizační i ideové stability spolku.[69]

Slezská Vesna představuje významný příklad spolkové činnosti českého obyvatelstva ve Slezsku, jež se orientovala na vzdělávání, osvětu a sociální podporu žen. Navázala na tradici brněnské Vesny a přenesla její myšlenkový i organizační model do prostředí, které bylo z hlediska národnostních i hospodářských podmínek podstatně složitější. Její vznik i následná činnost dokládají, že ženské emancipační snahy v českých zemích nebyly vázány výhradně na centra kulturního a politického života, nýbrž že se rozvíjely i v regionech, kde sehrály nezanedbatelnou roli při utváření moderní společnosti. Hlavním přínosem spolku bylo prosazení vzdělávacích aktivit, zejména prostřednictvím odborných

66 Dle spolkových stanov roku 1906, kdy byla schválena existence spolku C. k. slezská zemská vláda v Opavě, z toho důvodu byla suma v Rakousko-uherské koruně. Založení a trvání spolku pak potvrzuje ve smyslu § 9. zákona ze dne 15. listopadu 1867, čís. 34. ř. z. SOkA Opava, fond Hospodářský a vzdělávací spolek Slezská Vesna v Opavě 1906–1938.

67 Činovnice (osoba v nějaké funkci nebo postavení, případně osoba, která se aktivně podílí na nějaké činnosti), zde předsedkyně zastupující spolek na veřejnosti i na úřadech, předsedá valné hromadě, výboru i dozorčí radě, dbá na pořádek jak v rámci mezilidských vztahů, tak v rámci účtů spolku. Jednatelka vede veškerá jednání, stará se o psaní zápisů všech schůzí, má u sebe členský seznam a pečuje o spolkovou pečeť. Podává zprávy o aktualitách, nových plánech, oznamuje usnesení, zprostředkovává návrhy, stížnosti i přání. Rovněž zastupuje spolek navenek, na úřadech, a pokud není přítomna předsedkyně ani místopředsedkyně, přísluší jejich pravomoci jí. Pokladní, dle logiky věci, peníze přijímá a vyplácí. Veškeré vyplácení peněz je pak na podepsané starostkou a účetní. SOkA Opava, fond Hospodářský a vzdělávací spolek Slezská Vesna v Opavě 1906–1938.

68 Tamtéž.

69 Tamtéž.

Slezský sborník_1_2026.indd 42 11.11.2026 13:55:53

škol hospodyňských a kuchařsko-hospodyňských, které umožnily dívkám získat praktické dovednosti a uplatnění na pracovním trhu.[70] Tyto instituce zároveň plnily důležitou kulturní a národněvýchovnou funkci, neboť přispívaly k upevnění českého povědomí v prostředí silně poznamenaném germanizačním tlakem, a následně po etablování Československa se upevňovaly národní hodnoty. Vedle vzdělávací role se Vesna profilovala také jako charitativní a kulturní spolek, jehož činnost zahrnovala pořádání přednášek, koncertů, divadelních představení či sbírek, čímž posilovala spolkový život a vytvářela prostor pro společenskou participaci žen. Spolek tak přispíval k formování ženské solidarity a k postupnému překračování hranic mezi privátní a veřejnou sférou. Tím se zařadil do širšího proudu emancipačních aktivit, které ve středoevropském kontextu usilovaly o zrovnoprávnění žen prostřednictvím vzdělávání, profesního uplatnění a spolkového zapojení. Navzdory finančním a organizačním obtížím, stejně jako politickým omezením, se Slezské Vesně podařilo po několik desetiletí udržet svou činnost i zanechat trvalou stopu v kulturních a vzdělávacích dějinách regionu, a s tím byla spojena spolupráce s dalšími menšími i většími spolky po celém Slezsku. Její existence dokládá, že ženské spolky nebyly pouze doprovodným jevem modernizace společnosti, ale že představovaly aktivní a tvůrčí sílu, která dokázala reagovat na aktuální potřeby své doby. Navzdory opakovaným finančním obtížím, organizačním problémům a nepříznivým politickým podmínkám se Slezská Vesna udržela po několik desetiletí a vtiskla svou stopu do kulturní mapy Slezska. Dokázala nejen vychovat nové generace vzdělaných žen, avšak také posílit sebevědomí českého obyvatelstva v regionu.

"Also in their Holy Circle, the Fair Vesna Smiles." Silesian Vesna and her Influence on Communal Life in Silesia

(Summary)

The study examines the transformation of women's roles in the society of the Czech lands at the turn of the 19th and 20th centuries and demonstrates the significant part women's associations played in the emancipation process. Drawing on contemporary sources, period press, and scholarly literature, it explores how women gradually entered public life through education, charitable work, and cultural activities. Although social norms of the time did not allow them direct access to the political sphere, associational life offered a space in which they could develop their abilities, strengthen mutual solidarity, and gain experience that later contributed to their civic and political emancipation.

The main core of the study focuses on the activities of Silesian Vesna in Opava, the first Czech women's educational institution in Silesia. Vesna concentrated on cultural and educational work, the promotion of Czech national awareness, and support for girls and women seeking their place in a modernizing society. The organization played an important role not only as a centre of female cultivation but also as a support structure for the Czech minority in a linguistically mixed region. Through lectures, courses, and charity programs, it created an environment in which women could safely develop their competencies and strengthen their self-confidence, together with helping those in deep need.

The study shows that women's associations were a key tool of gradual emancipation, enabling women to cross traditional boundaries, articulate their own needs, and actively contribute to the modernization of society. The research thus offers a new perspective on the significance of women's organizations within the social and cultural history of Czech Silesia.

70 ZA v Opavě, f. Josef Gebauer, inv. č. 338, č. kart. 34.

Slezský sborník_1_2026.indd 43 11.11.2026 13:55:53

Použité zdroje:

Archivní prameny:

Státní okresní archiv Opava
Hospodářský a vzdělávací spolek Slezská Vesna v Opavě
Zemský archiv v Opavě
Josef Gebauer
Policejní ředitelství Moravská Ostrava

Tištěné prameny:

Časopis pro záležitosti žen a dívek československých

J. HANZLÍK, *Eliška Machová (posmrtná vzpomínka)*, in: Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1925–1926, Opava 1926.

Alois KACÍŘ, *Jak došlo k založení české hospodyňské školy v Kateřinkách*, in: Zprávy okresního archivu v Opavě č. 9–10, Opava 1964, s. 11–12.

Opavský Týdeník

Österreichische Frauen-Rundschau

Ostravsko-přívozské noviny

Památník 30letého jubilea činnosti spolku a 25letého jubilea práce škol spolku Dobromila v Moravské Ostravě 1926, Moravská Ostrava 1926.

Výroční zpráva okresní péče o mládež v Opavě za rok 1929, Opava 1930.

Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1923–1924, Opava 1924.

Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1925–1926, Opava 1926.

Výroční zpráva zemské dívčí odborné školy rodinné v Opavě za rok 1926–1927, Opava 1927.

Žofie ZVĚŘINOVÁ (ed.), *Sborník Vesny 1932. Fr. Marešovi k sedmdesátým narozeninám*, Brno 1932.

Literatura:

Marie BAHENSKÁ, *Počátky emancipace žen v Čechách: Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, Praha 2005.

Marie BAHENSKÁ – Libuše HECZKOVÁ – Dana MUSILOVÁ, *Nezbytná, osvobozující, pomlouvaná. O ženské práci*, České Budějovice 2017.

M. BAHENSKÁ – L. HECZKOVÁ – D. MUSILOVÁ, *„Ženám žádný obor vědecký od přírody není uzavřen.“: spletité cesty žen k vědecké kariéře v první polovině 20. století*, Praha 2023.

Biografický slovník Slezska a severní Moravy, sešit 6, Ostrava 1996.

Jana BUREŠOVÁ, *Okolnosti a souvislosti postupu žen k podobě společensky samostatné lidské bytosti*, in: Kateřina ČADKOVÁ – Jana STRÁNÍKOVÁ – Milena LENDEROVÁ (edd.), Dějiny žen: aneb Evropská žena od středověku do 20. století v zajetí historiografie. (Sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27. – 28. dubna 2006), Pardubice 2006, s. 373–386.

Marie GAWRECKÁ, *K národnostnímu a politickému vývoji na Opavsku, Hlučínsku a Vítkovsku v letech 1918–1938*, Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy 18, 1994, č. 1, s. 3–8.

Andělín GROBELNÝ, *K některým etapám národního hnutí ve Slezsku a na Ostravsku v letech 1848–1918*, Slezský sborník 63,1965, č. 4, s. 452–470.

Milan HLAVAČKA a kol., *České země v 19. století I. Proměny společnosti v moderní době*, Praha 2016.

Jan HORSKÝ – Markéta SELIGOVÁ, *Rodina našich předků*, Praha 1997.

Libuše HRABOVÁ, *Ženy a muži, otcové a dcery. Ostravská podoba emancipace na konci 19. století*, Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis. Historica 10, 2003, s. 105–113.

Slezský sborník_1_2026.indd 44 11.11.2026 13:55:53

Alena KALINOVÁ – Lenka NOVÁKOVÁ, *Dcerám českým: brněnský vzdělávací spolek Vesna v letech 1870–1920*, Brno 2007.

Pavel KLADIWA, *Moravskoslezské politické spolky a formování občanské společnosti na přelomu 19. a 20. století*, Slezský sborník 99, 2001, č. 4, s. 241–263.

Viz Milena LENDEROVÁ, *Česká žena: stručná historie*, Praha 2025.

M. LENDEROVÁ, *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*, Praha 1999.

Milena LENDEROVÁ – Tomáš JIRÁNEK – Marie MACKOVÁ, *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*, Praha 2017.

Dana MUSILOVÁ, *Ženy v intelektuálních profesích v první polovině 20. století.* Studia Historica Nitriensia 18, 2014, č. 1, s. 49–61.

Marie NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, *K opomíjené historii českých žen před rokem 1914*. in: Dějiny a jejich přítomnost, Praha 1996, s. 6–24.

Andrea POKLUDOVÁ, *Emancipovaná a přesto nešťastná. Sebereflexe začínající učitelky z počátku 20. století,* in: Kateřina ČADKOVÁ – Jana STRÁNÍKOVÁ – Milena LENDEROVÁ (edd.), Dějiny žen: aneb Evropská žena od středověku do 20. století v zajetí historiografie. (Sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27. – 28. dubna 2006), Pardubice 2006, s. 363–372.

A. POKLUDOVÁ, *Vytváření vzdělaných vrstev občanů na severní Moravě a ve Slezsku v 2. polovině 19. a na počátku 20. století*, Studie k sociálním dějinám, 2002, č. 10, s. 146–160.

Pavel ŠOPÁK, *Zlatá éra*, in: Karel MÜLLER – Rudolf ŽÁČEK – Martin ČAPSKÝ (edd.), *Opava*, Praha 2006, s. 446–461.

Alice VELKOVÁ, *Venkovské ženy v letech 1650–1850. Perspektivy výzkumu s využitím historické demografie, mikrohistorie, historické antropologie a dějin každodennosti*, in: Kateřina ČADKOVÁ – Jana STRÁNÍKOVÁ – Milena LENDEROVÁ (edd.), Dějiny žen: aneb Evropská žena od středověku do 20. století v zajetí historiografie. (Sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27. – 28. dubna 2006), Pardubice 2006, s. 125–144.

Mgr. Michaela Pecinová
Doktorandka Ústavu historických věd Slezské univerzity v Opavě
f180174@fpf.slu.cz

Prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.
Slezská univerzita v Opavě
zdenek.jirasek@fpf.slu.cz

Slezský sborník_1_2026.indd 45 11.11.2026 13:55:53